מבחן מסכם: מעמד הר סיני ומשפטים, שמות יט-כד

זמן 90 דקות | ניקוד 100 נקודות

שם	כיתה	תאריך	ציון
			מתוך 100

זמן: 90 דקות · 100 נקודות · במבחן שני חלקים. בחלק א ענו על כל השאלות. בחלק ב בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. מותר להשתמש בתנ"ך בלי פירושים.

א חלק א: בקיאות — 40 נקודות

ענו על כל עשר השאלות. בשאלות 1-5 הקיפו את התשובה הנכונה; בשאלות 6-10 ענו בקצרה וציינו פרק ופסוק.

1 באיזה חודש מיציאת מצרים הגיעו בני ישראל למדבר סיני? (4 נק')

א) בחודש הראשון ב) בחודש השני ג) בחודש השביעי ד) בחודש השלישי

2 כמה ימים התכונן העם למעמד הר סיני? (4 נק')

א) יום אחד ב) שבעה ימים ג) שלושה ימים ד) ארבעים יום

3 כמה שנים עובד עבד עברי, לפי פרשת משפטים? (4 נק')

א) שש שנים, ובשביעית יוצא חופשי ב) שלוש שנים ג) שבע שנים

ד) עד שנת היובל בלבד

4 לאיזה דיבר בעשרת הדיברות נלווית ההבטחה "למען יאריכון ימיך"? (4 נק')

א) כבד את אביך ואת אמך ב) זכור את יום השבת ג) לא תרצח ד) לא תחמוד

5 כמה זמן היה משה בהר, לפי סוף פרק כד? (4 נק')

א) ארבעים יום וארבעים לילה ב) שלושים יום ג) שבעה ימים ד) שנה תמימה

6 מה ביקש העם ממשה אחרי שראו את הקולות והלפידים? (4 נק')

7 למה אסור לעלות במעלות על המזבח, לפי הפסוק? (4 נק')

8 מהם שלושת החגים שבהם "יֵרָאֶה כָּל־זְכוּרְךָ"? כתבו את שמותיהם לפי פרק כג. (4 נק')

9 מה ענה העם כשמשה קרא באוזניהם את ספר הברית? **4 נק'**

10 מה מצווה התורה לעשות בשנה השביעית בשדה, ומי יאכל ממנו? **4 נק'**

ב חלק ב: עיון ופרשנות

60 נקודות

בחרו שלוש שאלות מתוך ארבע. כל שאלה 20 נקודות. קראו את המקורות שבתוך השאלה וענו במילים שלכם.

11 "וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ" (פרק יט) **20 נק'**

> וַיִּסְעוּ מֵרְפִידִים וַיָּבֹאוּ מִדְבַּר סִינַי וַיַּחֲנוּ בַּמִּדְבָּר וַיִּחַן־שָׁם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד הָהָר׃
>
> שמות יט, ב

> ויחן שם ישראל. כְּאִישׁ אֶחָד בְּלֵב אֶחָד, אֲבָל שְׁאָר כָּל הַחֲנִיּוֹת בְּתַרְעוֹמוֹת וּבְמַחֲלֹקֶת
>
> רש"י על יט, ב

> וְעַתָּה אִם־שָׁמוֹעַ תִּשְׁמְעוּ בְּקֹלִי וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־בְּרִיתִי וְהְיִיתֶם לִי סְגֻלָּה מִכָּל־הָעַמִּים כִּי־לִי כָּל־הָאָרֶץ׃ וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לִי מַמְלֶכֶת כֹּהֲנִים וְגוֹי קָדוֹשׁ
>
> שמות יט, ה-ו

> ועתה. אִם עַתָּה תְּקַבְּלוּ עֲלֵיכֶם, יֶעֱרַב לָכֶם מִכָּאן וָאֵילָךְ, שֶׁכָּל הַתְּחָלוֹת קָשׁוֹת. סגלה. אוֹצָר חָבִיב ... כְּלֵי יְקָר וַאֲבָנִים טוֹבוֹת שֶׁהַמְּלָכִים גּוֹנְזִים אוֹתָם
>
> רש"י על יט, ה

> ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. שָׂרִים
>
> רש"י על יט, ו

א. בפסוק יט, ב כתוב "ויחנו" ברבים ואחר כך "ויחן" ביחיד. מה לומד מכך רש"י? למה זה חשוב לפני מתן תורה? **6 נק'**

ב. הסבירו את "ועתה" ואת "סגולה" לפי רש"י. **8 נק'**

ג. מה פירוש "ממלכת כהנים" לפי רש"י? איזה תפקיד זה נותן לעם ישראל, לדעתכם? **6 נק'**

12 עשרת הדיברות: "אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ" ו"לֹא תִגְנֹב" (פרק כ) **20 נק'**

> אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים
>
> שמות כ, ב

> אשר הוצאתיך מארץ מצרים. כְּדַאי הִיא הַהוֹצָאָה שֶׁתִּהְיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לִי
>
> רש"י על כ, ב

> לא תגנב. בְּגוֹנֵב נְפָשׁוֹת הַכָּתוּב מְדַבֵּר, לֹא תִגְנְבוּ (ויקרא י"ט), בְּגוֹנֵב מָמוֹן ... אָמַרְתָּ דָּבָר לָמֵד מֵעִנְיָנוֹ – מַה לֹּא תִרְצָח, לֹא תִנְאָף, מְדַבֵּר בְּדָבָר שֶׁחַיָּבִין עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין, אַף לֹא תִגְנֹב דָּבָר שֶׁחַיָּב עָלָיו מִיתַת בֵּית דִּין
>
> רש"י על כ, יג

א. למה מזכיר הדיבר הראשון דווקא את יציאת מצרים? הסבירו לפי רש"י. **6 נק'**

ב. על איזו גניבה מדבר "לא תגנב" שבעשרת הדיברות, לפי רש"י? הסבירו את הכלל "דבר הלמד מעניינו" ואיך הוא משמש כאן. **9 נק'**

ג. איפה בתורה, לפי רש"י, נמצא האיסור לגנוב ממון? **5 נק'**

13 "עַיִן תַּחַת עַיִן" (פרק כא) **20 נק'**

> וְאִם־אָסוֹן יִהְיֶה וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נָפֶשׁ עַיִן תַּחַת עַיִן שֵׁן תַּחַת שֵׁן יָד תַּחַת יָד רֶגֶל תַּחַת רָגֶל
>
> שמות כא, כג-כד

> עין תחת עין. סִמֵּא עֵין חֲבֵרוֹ נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי עֵינוֹ כַּמָּה שֶׁפָּחֲתוּ דָּמָיו לִמְכֹּר בַּשּׁוּק, וְכֵן כֻּלָּם; וְלֹא נִטְּלַת אֵבֶר מַמָּשׁ
>
> רש"י על כא, כד

> עַיִן תַּחַת עַיִן הַיְדּוּעַ בְּקַבָּלַת רַבּוֹתֵינוּ שֶׁהוּא מָמוֹן ... וְאָמַר ר"א כִּי כַּוָּנַת הַכָּתוּב לוֹמַר שֶׁהוּא חַיָּב בְּכָךְ אִם לֹא יִתֵּן כָּפְרוֹ ... וְלָכֵן לֹא נִכְרֹת אוֹתוֹ לְעוֹלָם, אֲבָל יְשַׁלֵּם כְּדֵי דָּמָיו
>
> רמב"ן על כא, כד

א. מה פירוש "עין תחת עין" לפי רש"י? איך מחשבים את התשלום? **7 נק'**

ב. הרמב"ן מביא את דברי אבן עזרא. למה, לפיהם, כתוב בתורה "עין תחת עין" אם בפועל משלמים ממון? **8 נק'**

ג. מה אפשר ללמוד מן הלשון החריפה של הפסוק, גם כשהדין הוא תשלום? **5 נק'**

14 "וְגֵר לֹא־תוֹנֶה" (פרק כב) **20 נק'**

> וְגֵר לֹא־תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי־גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם כָּל־אַלְמָנָה וְיָתוֹם לֹא תְעַנּוּן
>
> שמות כב, כ-כא

> וגר לא תונה. אוֹנָאַת דְּבָרִים ... ולא תלחצנו. בִּגְזֵלַת מָמוֹן. כי גרים הייתם. אִם הוֹנִיתוֹ, אַף הוּא יָכוֹל לְהוֹנוֹתְךָ וְלוֹמַר לְךָ, אַף אַתָּה מִגֵּרִים בָּאתָ, "מוּם שֶׁבְּךָ אַל תֹּאמַר לַחֲבֵרְךָ"
>
> רש"י על כב, כ

> כל אלמנה ויתום לא תענון. הוּא הַדִּין לְכָל אָדָם, אֶלָּא שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בַּהוֹוָה, לְפִי שֶׁהֵם תְּשׁוּשֵׁי כֹּחַ וְדָבָר מָצוּי לְעַנּוֹתָם
>
> רש"י על כב, כא

א. מה ההבדל בין "לא תונה" ובין "לא תלחצנו" לפי רש"י? **6 נק'**

ב. הסבירו את הנימוק "כי גרים הייתם" לפי רש"י, ואת הפתגם "מום שבך אל תאמר לחברך". **7 נק'**

ג. האם מותר לענות אדם שאינו אלמנה או יתום? מה לומד רש"י מן המילים "דבר הכתוב בהווה"? **7 נק'**